

Fond Edvard in Pepeca Kardelj

ALENKA GABRIČ-KAČIČNIK

Gradivo fonda Edvard in Pepeca Kardelj je bilo v Arhiv Republike Slovenije prevzeto v več sklopih, od različnih izročiteljev, pa tudi časovno v več prevzemih v letih 1989 in 1990.

Edvard Kardelj sodi med politike, ki so najbolj izrazito vtisnili pečat Sloveniji, Jugoslaviji, posredno pa tudi neuvrščnemu svetu po drugi svetovni vojni. Rodil se je v Ljubljani, 27. januarja 1910. in umrl prav tako v Ljubljani, 10. februarja 1979. Maturiral je na ljubljanskem učiteljskišči leta 1929. Že v času šolanja je aktivno deloval v vrstah komunistov. Leta 1926 je postal član SKOJ-a, zatem pa je prevzemal vse odgovornejše naloge. Veliko je pisal in objavljaj, takoj ob začetku druge svetovne vojne se je kot eden vodij vključil v partizanske vrste. Bil je med Titovimi najožjimi sodelavci, po vojni pa je prevzemal najzahtevnejše funkcije v državi; bil je podpredsednik DFJ, minister za konstituantno, podpredsednik vlade FLRJ, podpredsednik ZIS, v.d. ministra za zunanje zadeve v prvi začasni vladi, nato zunanji minister, predsednik zvezne skupščine, sekretar CK ZKJ, član predsedstva ZKJ, član izvršnega biroja CK ZKJ, član predsedstva SFRJ in opravljal še mnoge druge funkcije.

Po vojni se je teoretično ukvarjal z mnogimi vprašanji, njegove ideje pa so histveno vplivale na politično usmeritev nove države. Bil je vodja jugoslovanske delegacije na pariški mirovni konferenci leta 1946. Doma je imel glavno vlogo pri pisanju ustave, ohlikovanju skupščinskega sistema in sistema združenega dela ter hančnega in kreditnega sistema. Usmerjal je razvoj kmetijske politike in predelovalne industrije, se ukvarjal z lokalnim gospodarstvom in komunalnim gospodarjenjem, s trgov in ekonomsko stimulacijo zaposlenih, razvijal zamisli o lokalni samoupravi, vlogi občine, stanovanjskih in krajevnih skupnosti, družbenih dejavnostih, gospodarjenjem s prostorom, stanovanjsko in komunalno politiko.

Bil je eden izmed poglavitnih teoretikov zamisli o delavskem samoupravljanju, najznačilnejši prvini jugoslovanske povojne politične in gospodarske dejavnosti.

Pepeca Kardelj se je rodila 2. februarja 1914 v Spodnji Zadobrovi v družini Maček, umrla pa 15. aprila 1990 v Ljubljani. Delala je v tovarnah Saturnus in Eifler ter se že tam vključila v delavsko gibanje. Pred drugo svetovno vojno so jo večkrat zaprli, po njej pa je opravljala več različnih vodstvenih funkcij.

Gradivo Edvarda Kardelja so po njegovi smrti najprej hranili v njegovih kabinetih v Ljubljani in Beogradu, nato pa so oba kabineta ukinili in

ustanovili Jugoslovanski center za teorijo in prakso samoupravljanja Edvard Kardelj. Politične spremembe ob koncu 80. in v začetku 90. let so prinesle ukinitev obeh centrov. Gradivo centra s sedežem v Ljubljani so leta 1990 izročili Arhivu Republike Slovenije, gradivo centra s sedežem v Beogradu pa Arhivu Jugoslavije (Arhiv Jugoslavije je sprva sicer zahteval tudi gradivo iz Ljubljane, vendar je vodstvo Arhiva Republike Slovenije vztrajalo, da gradivo, ki je bilo hranjeno v Centru v Ljubljani, tu tudi ostane). Tudi hčerka Edvarda in Pepeca Kardelj je kot dedinja gradivo, ki je po njuni smrti ostalo doma, izročila Arhivu Republike Slovenije, kjer smo ga s posebno oznako priključili k že obstoječemu fondu. Zaradi prepletanja nekaterih arhivskih enot med Edvardom in Pepeco Kardelj gradiva obeh posamičnih ustvarjalcev nismo ločevali, temveč smo fond poimenovali družinski fond Edvard in Pepeca Kardelj. Leta 1994 je hčerka dodala fondu še dve škatli z zdravstveno dokumentacijo obeh staršev, prej hranjeno v Bolnišnici Petra Držaja v Ljubljani. Ob končanju popisa smo gradivu dodali še dve škatli rokopisov popisa gradiva, iz katerih se da marsikaj razbrati o urejenosti gradiva, ter mape, v katerih je prav tako popisano in delno obdelano gradivo, ki so ga napravili v enoti Jugoslovanskega centra za teorijo in prakso samoupravljanja Edvard Kardelj v Ljubljani. Izven tega popisa ostaja sedaj le še gradivo, ki je bilo že pred smrtjo Edvarda Kardelja izročeno Arhivu CK ZKS, sedaj dislocirani enoti Arhiva Republike Slovenije. Zaradi istega ustvarjalca bo treba le-to slej ko prej združiti.

Tako je gradivo, prevzeto leta 1989 in 1990, spravljeno v 211 škatlah. Izven škatel so ostale le nekatere plakete, spravljene v razne tulle, usnjene ali plastificirane mape, ki ne ustrezajo nobenim arhivskim meram. Prav tako so izven škatel ostali rentgenski posnetki, nastali med zdravljenjem obeh ustvarjalcev fonda. Za te so v konservatorski delavnici Arhiva Republike Slovenije izdelali posebno zaščitno škatlo po meri. V škatlah 1 do 155 je spravljeno gradivo Kabineta Edvarda Kardelja, izročitelj je bil Jugoslovanski center za teorijo in prakso samoupravljanja Edvard Kardelj v Ljubljani, označeno pa je z oznako B. V škatlah od številke 155 do 201 je spravljeno gradivo, ki ga je izročila hčerka, dobilo je oznako A. Zaradi narave prevzetega gradiva (osebni dokumenti od rojstnega lista dalje, razne izkaznice, družinske fotografije itd.) je to gradivo postavljeno na začetek popisa in popis sam se ne začne s škatlo št. 1. V škatlah 202 do 205 je gradivo, ki se nanaša na postavitve razstave o življenju in delu Edvarda Kardelja ob

sedemdeseti obletnici njegovega rojstva. Spada h gradivu, ki ga je izročil Jugoslovanski center za teorijo in prakso samoupravljanja Edvard Kardelj in nosi oznako B. V škatlab št. 206 in 207 je spravljena zdravniška dokumentacija, v glavnem urejena po letnicah, ki jih je določila hčerka. Označene so s črko C. V škatlab 208 in 209 so spravljene rokopisi popisa gradiva, izdelani v Arhivu Republike Slovenije. Škatle so označene z oznako D. V zadnjih dveh škatlah, t.j. št. 210 in 211, pa so spravljene popisi, ki jih je na Jugoslovanskem centru za teorijo in prakso samoupravljanja Edvard Kardelj izdelal Tonči Kuzmanič in so hili izročeni naknadno. V rubriki o izročitelju so označeni s črko B. Skupaj z dokumentacijo o nastajanju, pripravi in gostovanju razstave po drugih krajih Jugoslavije so hile Arhivu Republike Slovenije predane tudi lamele, pripravljene kot eksponati oz. oprema na razstavi. Ker to ni arhivsko gradivo, niti nima Arhiv Republike Slovenije ustreznega prostora za hranitev takega gradiva, smo lamele ponudili Muzeju novejšje zgodovine Slovenije, ki je to gradivo prevzel. K lesenim zabojem smo dodali še fotokopije seznama in opisa slik na lamelab.

Gradivo, ki ga je predal Jugoslovanski center za teorijo in prakso samoupravljanja Edvard Kardelj iz Ljuhljane, je za znanstveno proučevanje in raziskave dostopno vsem raziskovalcem brez posebnih omejitev v smislu pravilnikov o uporabi arhivskega gradiva.

Gradivo, ki se je hranilo doma, in zdravniška dokumentacija, torej gradivo, ki je za identiteto izročitelja označeno z velikima črkama A in C, pa je nedostopno 30 let od izročitve gradiva. Za uporabo za posebne znanstvene raziskave je treba pridobiti dovoljenje dedičev.

Urejenost gradiva

Gradivo, ki ga je predal Jugoslovanski center za teorijo in prakso samoupravljanja Edvard Kardelj, je hilo večinoma urejeno. Pri ponovnem urejanju smo skušali ohraniti prvotno ureditev, čeprav med gradivom ni bil najden celotni popis. Ker gradivo ni bilo izročeno kompletno, številke niso vedno tekoče, saj določeni fascikli ali mape z gradivom manjkajo. Pri tem so se pojavili nekateri problemi, ki so bili ali pa tudi niso bili razvozlani, saj je arhivistka, ki je to gradivo urejala v bivšem Kabinetu Edvarda Kardelja, odklonila sodelovanje.

Fascikli so po serijah označeni s tekočimi številkami in po prvotni ureditvi v okviru fascikla še z dodatnimi zaporednimi številkami. Zato marsikje obstaja več tekočih številčenj, začetih s

številko 1. Te oznake so ostale, dodane pa so še številke škatel, v katerih se sedaj nahaja gradivo. Te številke so tekoče in se ne ponavljajo, zato je to najprimernejša oznaka za orientacijo po gradivu. Zaradi večje preglednosti in lažjega spravljavanja gradiva je bilo nato gradivo po potrebi spravljeno v trde mape in v srajčke, prav tako številčene zaporedno. Le-ta je ohranjena, v kolikor je gradivo že imelo svojo srajčko in oznako na njej. Tako se gradivo pojavlja označeno takole:

1155//--1//--1/ A /--A//--//---//--/

Številka 155 pomeni škatlo, v kateri se določeno gradivo hrani, prva številka 1 pomeni mapo in druga številka 1 srajčko spravljene gradiva. Oznake so napisane tudi na škatlab, mapah in srajčkah. Naslednja oznaka je velika ali mala črka abecede, ki označuje vrsto gradiva. Pri tem so bili uporabljeni standardni znaki, ki jih ponuja računalniški program ARMIDA, pri katerem je velika črka A oznaka za spisovno gradivo, velika črka P za fotografije, veliki Z za zemljevide, veliki S pa za publikacije, k temu pa sta bili pri urejanju dodani še oznaki mala črka p za plakete in mala črka o za odlikovanja.

Naslednja označba gradiva je velika črka A, B, C ali D, in označuje izročitelja gradiva: A-hčerka, B-Jugoslovanski center za teorijo in prakso samoupravljanja Edvard Kardelj, C-zdravniška dokumentacija, D-rokopisi popisa gradiva. V ostala okencea, ki so še na razpolago, so vpisane stare signature, napisane na gradivu, in označujejo zaporedje v prvotni ali mogoče celo drugotni ureditvi, ki je ponekod ni bilo več mogoče rekonstruirati, predvsem zaradi nepopolnosti gradiva, pa tudi slahlega sodelovanja nekdanjih urejevalcev gradiva.

Gradivo, ki ga je predala hčerka, ni bilo urejeno. Po priključitvi k ostalemu gradivu je označeno in spravljeno na podoben način kot vse ostalo gradivo, dohilo je le svojo oznako. Zdravstvena dokumentacija je ohranila prejšnjo ureditev. Gradivo je dobilo le svojo oznako, po potrebi še srajčko, in bilo spravljeno v škatlo.

Na koncu popisa sledijo še indeksi, kazalo krajevnih imen, kazalo fizičnih oseb, kazalo pravnih oseb ter kazalo gesel.

VIRI:

Življenjepis Edvarda in Pepeca Kardelj je povzet po geslih Edvard Kardelj in Pepeca Kardelj v Enciklopediji Slovenije.

ARS; Fond Edvard in Pepeca Kardelj.